

- دوشنبه ۱ بهمن ۱۴۰۳**
- سال هفدهم ■ شماره ۳۰۴۶**

کشاورزی دانش بنیان وسنگ بزرگ خرده‌مالکی پیش روی آن

اراده‌ای برای ترغیب کشاورزان وجود ندارد

استفاده کردیم آن واکنش مثبت را دریافت کرده‌ایم.

وی افزود: در این بین متأسفانه به‌دلیل اینکه زمین‌های کشاورزی در کشور ما خرد و کوچک هستند، در مجموع امکان استفاده آتچنانی از این فناوری‌ها فراهم نیست.

وی با تأکید بر اینکه امروز درواقع کشاورزی بنا به کوچک‌مقیاس بودن اراضی آنچنان که باید علمی اداره نمی‌شود، خاطرنشان کرد: درواقع بزرگ و صنعتی بودن اراضی یکی ازپیش‌شرط‌های کشاورزی دانش‌بنیان است که ما از آن محروم هستیم.

این عضو هیئت‌علمی دانشگاه بوعلی سینا همدان ادامه داد: برای‌نمونه در مسیر قم و جمرکان یک مزرعه و شرکت و صنعت بزرگ به نام «زیتون فدک» در راستای بهره‌وری بیشتر از آب، پای درختان، حسگر رطوبتی به کار بسته که یکی از نمونه‌های موفق کشاورزی دانش‌بنیان را به نمایش می‌گذارد، چراکه بر پایه دانش به‌کار گرفته شده، وقتی گیاه به لحاظ آبی دچار بحران شود این حسگر فعال شده و آب مورد نیاز گیاه را تأمین می‌کند.

خانجانی با تأکید بر اینکه یکی دیگر از کاربردهای فناوری در کشاورزی به بهبود کیفیت آب و خاک بازمی‌گردد، تشریح کرد: با شور شدن آب در پی پایین رفتن سطح آب‌های زیرزمینی، خاک نیز شور شده و امکان بهره‌برداری درست از مزرعه دیگر فراهم نخواهد شد، بنابراین در راستای مواجهه با این مشکل چاره‌ای به‌جز اصلاح نداریم که لازمه آن نیز چیزی به‌جز بهره‌مندی از فناوری نیست.

وی افزود: برای مثال بنده برای حل این مشکل به‌دنبال رابزینی و بهره‌گیری از دانش یک شرکت دانش‌بنیان اصفهانی هستم که روی نانوذراتی کار می‌کنده که از طریق آبیاری می‌تواند ساختار خاک را تغییر دهد.

وی با ابراز اینکه در این روش ذرات از طریق آبیاری وارد خاک شده و دانه‌بندی آن را تغییر داده و منجر به افزایش هوادهی به خاک و رشد بهتر ریشه گیاهان می‌شود، عنوان کرد: آنچه مسلم است اینکه به‌کارگیری دانش در هر بخش کشاورزی کار را برای بهره‌برداران آسان‌تر می‌کند.

مدیرعامل شرکت دانش‌بنیان مهار زیستی هگمتانه با اشاره به اینکه امروز در حوزه

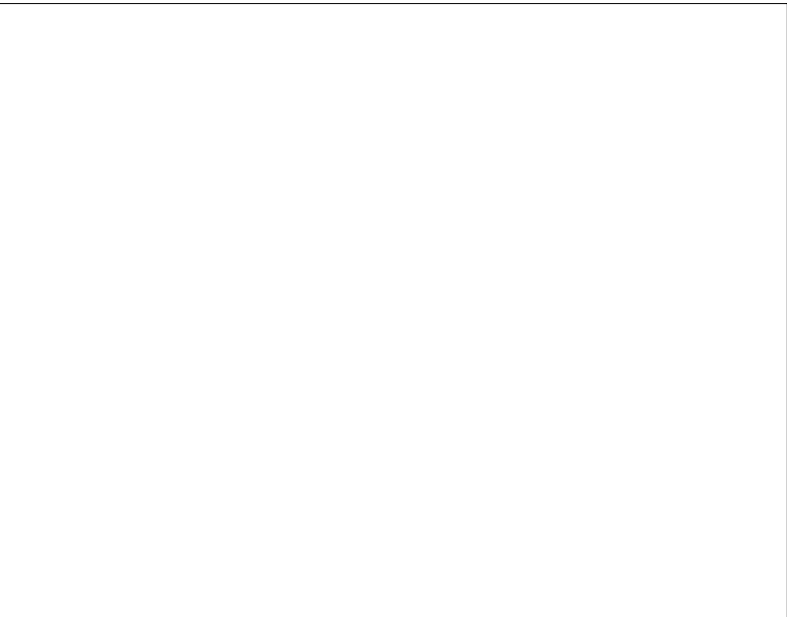
سیهرغرب، گروه کشاورزی – طاهره ترابی‌مهوش؛ پرفسور محمد خانجانی، بزرگ‌ترین موانع پیش روی کشاورزی دانش‌بنیان در کشور را اراضی خرد و خرده‌مالکی اعلام کرد و گفت: تا زمانی که این مشکل پابرجاست حتی باوجود فراهم بودن بسترها، حرف چندانی در این عرصه برای گفتن توسط فناوران نداریم.

ازجمله حوزه‌هایی که ورود شرکت‌های دانش‌بنیان و فاوور در آن اهمیت بسیاری دارد، کشاورزی است. ازجمله دلایل این موضوع را می‌توان این مسئله دانست که کشاورزی تأمین‌کننده امنیت غذایی کشور بوده و در عین حال سهم بالایی در اشتغال‌زایی (حدود ۱۸ درصد از اشتغال کل)، به‌ویژه در روستاها و مناطق محروم که عمده فعالیت‌ها به طور مستقیم مرتبط با کشاورزی است، دارد. از طرفی این بخش، یک حوزه پیشران بوده که در بخش‌های صنعتی و خدماتی دارای اثرگذاری مناسبی است. برای مثال کشاورزی تأمین‌کننده نیمه‌خشک جهان و از سوی دیگر بهره‌وری پایین آب و خاک در کشاورزی ایران است که کشور را با چالش‌های گوناگون مواجه می‌کند.

با توجه به مباحث مذکور بسترسازی به‌منظور حضور و رشد شرکت‌های دانش‌بنیان در این بخش از اهمیت بالایی برخوردار است. بر این اساس برآن شدیم تا با رئیس پیشین کمیسیون تولید کشاورزی، نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی کشور و عضو هیئت علمی دانشگاه بوعلی سینا و در عین حال مدیرعامل شرکت دانش‌بنیان مهار زیستی هگمتانه گفت‌وگویی ترتیب دهیم که در ادامه می‌خوانید:

پروفسور محمد خانجانی با اشاره به نقش فناوری و فعالیت‌های دانش‌بنیانی در تحول کشاورزی ایران و اینکه استفاده از این روش‌ها چه تغییراتی در شیوه‌های سنتی کشاورزی ایجاد کردند گفت: در هر جایی که از این فناوری‌ها

کشاورزی

آفات شاهد به‌کارگیری دانش و فناوری هستیم تشریح کرد: پیشتر برای کنترل آفات از طریق هواپیما، سمپاشی هوایی می‌کردیم اما در همدان چون به لحاظ توپوگرافی شرایط لازم فراهم نبود، کارایی لازم را در این روش شاهد نبودیم ولی امروز این امر را می‌توان با تکیه بر دانش روز و ورود آن به مزرعه از طریق پهپادها انجام داد چراکه با این روش سموم به‌راحتی روی سطح گیاه قرار گرفته و کارایی بیشتری را از آن‌ها شاهد هستیم.

خانجانی افزود، البته این فناوری در صورت بروز آتش‌سوزی در مزارع نیز کارکرد بهتری نسبت به روش‌های پیشین دارد.

وی با بیان اینکه متأسفانه همانطور که پیش‌تر عنوان کردم، کوچک بودن اراضی این فرصت را از ما گرفته که بتوانیم به اندازه لازم از دانش و فناوری روز در مزارع بهره ببریم تصریح کرد: این مزارع کوچک بهره‌وری اقتصادی نداشته و در بسیاری از آن‌ها امکان استفاده از ماشین‌آلات فراهم نیست بنابراین نمی‌توانیم ادعایی در خصوص بهره‌مندی از دانش و فناوری در حوزه کشاورزی داشته باشیم.

این گیاه‌شناس با تأکید بر لزوم تجدید نظر در شیوه مدیریت مزارع گفت: می‌بایست شرایط

صورت ما برای تأمین غذای جامعه با مشکل مواجه خواهیم شد.

این استاد دانشگاه بوعلی سینا در پاسخ به این پرسش که دولت و نهادهای حمایتی در توسعه کشاورزی دانش‌بنیان چه نقشی داشته و آیا تاکنون به این نقش پایبند بوده‌اند؟ خاطرنشان کرد: به‌دلیل اینکه بنده خود یک شرکت دانش‌بنیان دارم، می‌توانم بگویم هیچگونه سازمان دولتی متولی حوزه کشاورزی از شرکت‌های دانش‌بنیان فعال در این عرصه هیچ حمایتی نمی‌کند.

خانجانی با بیان اینکه امروز در استان همدان بین ۱۰ یا ۱۱ شرکت دانش‌بنیان حوزه کشاورزی داریم که شرکت بنده جزو اولین‌ها است، عنوان کرد: تنها مرجعی که طی این سال‌ها حامی ما شرکت‌های دانش‌بنیان بوده معاونت علمی ریاست جمهوری است و‌گرنه هیچ حمایتی از استان دریافت نکرده‌ایم، حتی طی این سال‌ها یک بار در جلسه‌ای از ما دعوت نشده که درباره فعالیت، تولید و مشکلاتمان صحبت کنیم، این رویکرد یقیناً باعث دلسری افراد می‌شود در حالی که یقیناً حمایت‌ها می‌توانست در بازاریابی و اشاعه یا افزایش به‌کارگیری دانشگاه نوین در حوزه کشاورزی به ما کمک کند.

وی در پاسخ به اینکه برای تشویق کشاورزان به استفاده از فناوری چه راهکارهایی مؤثر خواهد بود؟ تشریح کرد: در استای پاسخگویی به نیاز روز غذایی جامعه چاره‌ای به‌جز افزایش چندبرابری تولید نداریم و تنها راه رسیدن به این مطلوب، بهره‌گیری از دانش روز فناوری است چراکه گسترش اراضی کشاورزی امکان‌پذیر نیست و در عین حال ما با محدودیت منابع تولید مواجهیم.

این استاد گیاه‌شناسی افزود: برای مثال توپسرکان همدان قطب تولید گردوی کشور است اما با توجه به شرایط اقلیمی و میزان دسترسی به آب آیا این امکان وجود دارد که همچون ۴۰ سال گذشته محصول تولید کنیم؟ قطعاً خیر، بنابراین کشاورزان ما چاره‌ای به‌جز به‌کارگیری روش‌های علمی همچون استفاده از پایه‌های مقاوم در برابر تنش آبی نیستند، خوشبختانه دانش آن نیز در کشور وجود دارد و‌گرنه شرایط کم‌آبی در باغ‌ها بنا به آفت‌زا بودن تا چند سال آتی بخش اعظمی از این درختان را

به نابودی خواهد کشاند.

خانجانی در واکنش به این پرسش که بنا به سنتی بود و سواد ناکافی کشاورزان، ترغیب آنان به استفاده از روش‌های جدید همواره به‌عنوان یکی از موانع مطرح می‌شود، نظر شما چیست؟ گفت: شاید تا چند سال پیش این موضوع به‌عنوان یکی از موانع، قابل پذیرش بود اما امروز با وجود رسانه‌های جمعی و شبکه‌های اجتماعی می‌توان گفت این زیرساخت‌های اطلاعاتی صد برابر کلاس‌های ترویجی اثرگذار هستند.

وی با تأکید بر اینکه امروز این امکان فراهم است که تمامی مزایا و چالش‌های حوزه فناوری را به‌راحتی در دسترس کشاورز قرار داد و آنان را آگاه کرد، افزود: رسیدن به این هدف نیازمند یک اراده و همت است که متأسفانه جمعی و شبکه‌های کشاورزی در اجرای آن توفیق چندانی نداشته است.

مع‌الوصف با نگاهی گذرا به وضعیت کشاورزی استان همدان می‌توان گفت ضریب نفوذ دانش در میان کشاورزان و مزارع استان بنا به دلایل مختلف پایین است و تا رسیدن به نقطه مطلوب راه ناهمواری را پیش رو دارد.

این در حالی است که بخش کشاورزی در استان همدان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده و بیش از ۲۶ درصد سهم اشتغال استان را به خود اختصاص داده، در حالی که میانگین سهم اشتغال کشوری در این بخش ۱۸ درصد است. بخش کشاورزی در این استان بیش از ۱۱۵ هزار بهره‌بردار دارد که به تولید انواع محصولات زراعی و باغی اشتغال دارند و بیشتر فعالیت آنان به‌صورت خرده‌مالکی و در زمین‌های با مقیاس خُرد و کوچک است.

در چند سال اخیر با کاهش منابع آبی، موضوع افزایش بهره‌وری به‌شدت مورد توجه قرار گرفته و در این راستا انتقال دانش به مزارع، اصلاح روش‌های قدیمی و بهره‌گیری از روش‌های جدید به یک اولویت تبدیل شده تا با عبور از کشاورزی سنتی، زمینه افزایش تولید و حفاظت از منابع پایه فراهم شود.

کشاورزی مبتنی بر دانش، عبور از کشاورزی سنتی به کشاورزی اقتصادی است که زمینه تحقق آن در وهله نخست با تغییر نگرش در ساختار مزارع، بهره‌برداران، تولیدکنندگان و سیاست‌گذاران فراهم می‌شود.

نهاده‌های دام و طیور، خطاب به وزیر جهاد کشاورزی از احتمال افزایش قیمت و کمبود تأمین نهاده در ماه‌های پایانی و اوایل سال آینده در صورت بی‌توجهی به درخواست تجار مبنی تأمین ارز مکفی خبر داده است.

دبیر این تشکل عنوان کرده، متأسفانه با وجود تجربه بروز مشکل و افزایش قیمت و کمبود در تأمین و عرضه نهاده در ماه‌های پایانی و اوایل سال جدید که معمولاً ناشی از کم‌توجهی سازمان برنامه و بودجه و بانک مرکزی در تأمین مکفی ارز کالاهای اساسی و ضروری است، طبق شنیده‌ها و اخبار منتشر شده نگرانی‌هایی از بابت تأمین و تخصیص باقی سهمیه ارزی کالاهای اساسی و ضروری (نهاده‌های دام و طیور) به وجود آورده است.

وی در ادامه عنوان کرده، در حالی که در دی ماه هستیم، محموله‌های شه‌رپور ماه تا کنون که اظهار و در سامانه بازارگاه با نرخ ارز ۲۸/۵۰۰ تومان عرضه شده نیز تأیید دستگاه نگرفته و تأمین ارز نشده‌اند.

این مسئول صنفی ضمن درخواست پیگیری‌های مؤثر این موضوع، از وزیر جهاد کشاورزی خواست تا مراتب به تشکل‌های بخش خصوصی اطلاع‌رسانی شود تا تأمین و عرضه نهاده بدون بروز مشکل استمرار یابد.

گوشت هر دو با یک نرخ به فروش می‌رسد.

اینجا شناسنامه‌دار شدن محصولات و داشتن QR که ضرورت بیشتری پیدا کرده چراکه عدم استفاده از شناسه سبب شده تا در بازار گوشت قرمز، مصرف‌کننده نداند با مبلغ بالایی که

می‌پردازد گوشت گوسفند می‌خرد یا بر.

از دیگر تغییرات سیاست‌ها در واردات دانه‌های روغنی و کنجاله، مدت زمان تخصیص ارز است. ارز کنجاله ترجیحی بوده و زودتر پرداخت می‌شود ضمن اینکه معاف از مالیات ارزش افزوده است؛ اما ارز تخصصی دانه‌های روغنی ارز ترکیبی (ترجیحی و نیمایی) است که علاوه بر آن مشمول یک درصد ارزش افزوده هم می‌شود.

از دیگر تفاوت‌ها این دو محصول وارداتی این است که ثبت سفارش دانه‌های روغنی محدود و کنجاله نامحدود است. همین امر باعث شد تا امسال ۷۰۰ هزار تن کنجاله بیش از مصوبه سالانه، وارد کشور شود.

البته نیاز بازار به واردات دانه‌های روغنی، بستگی به تأمین کنجاله دارد که این عدد از سه تا چهار میلیون تن متغیر است.

■ **نگرانی تأمین ارز نهاده‌های دامی**

در حالی که واردات کنجاله در سال جاری بیش از مصوبه سالانه بود اما اتحادیه واردکنندگان

صنعتی و غیرصنعتی است. حتی عنوان می‌شود کنجاله تولید داخل با کیفیت‌تر از نوع وارداتی است زیرا ناظران نهادهای سلامت در کارخانجات، محصولات را پایش و آزمایش می‌کنند.

■ **تبعات یک سیاست‌گذاری اشتباه**

همچنین هنگام ورود دانه‌های روغنی و روغن خام، آزمایش GMO (تراریخته) از سوی سازمان غذا و دارو و سازمان دامپزشکی انجام می‌شود اما این امر برای کنجاله منتفی است؛ البته در این خصوص یکی از کارشناسان حوزه کشاورزی توسعه عنوان کرد بخش اعظمی از تولید دانه‌های روغنی در جهان در قالب تراریخته کشت می‌شود.

تفاوت قیمت کنجاله تولید داخل و وارداتی از دیگر مزیت‌های واردات دانه‌های روغنی است زیرا هر کیلو گرم کنجاله داخلی ۱۹ هزار تومان و نوع وارداتی ۲۰ هزار و ۹۰۰ تومان است. این تفاوت قیمت در ادامه در بازار گوشت اعم از گوشت سفید و قرمز بیشتر نمود پیدا می‌کند.

از دیگر پیامدهای این سیاست‌گذاری این بود که در بازار گوشت مرغ تمام محصولات، چه مرغ‌هایی که از کنجاله داخلی با قیمت پایین تغذیه کرده‌اند و چه واحدهای مرغاری که از کنجاله خارجی با قیمت بالا استفاده کرده‌اند،

و ذخایر راهبردی این کلای اساسی بوده است.

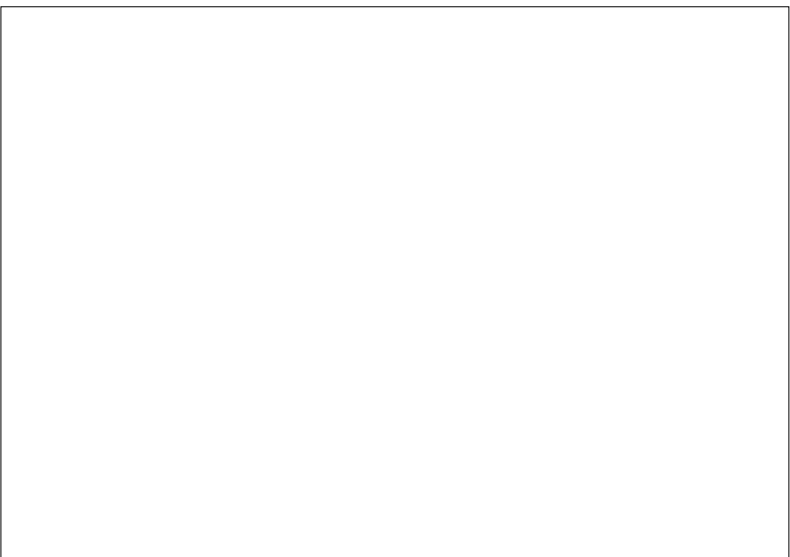
■ **یک اشتباه راهبردی**

بخش اعظمی از واردات دانه‌های روغنی کشور مربوط به دانه سویا است که هم می‌توان از روغن استحصال شده آن استفاده کرد و هم از کنجاله آن برای نهاده‌های دامی و طیور. اتفاقی که امسال از سوی معاون اسبق توسعه بازرگانی وزارت جهاد کشاورزی رخ داد، اختصاص حجم زیاد واردات به کنجاله و کاهش سهم دانه سویا بود.

نیاز سالانه کشور به کنجاله ۲/۳ میلیون تن بوده که از کشورهایی مانند برزیل، آرژانتین و هند وارد می‌شود اما امسال این عدد به ۳/۵ میلیون تن رسید.

به گفته فعالان بازار روغن در حالی که برای تأمین و واردات دانه‌های روغنی به‌ویژه سویا باید سه میلیون تن واردات انجام می‌شد این رقم با کاهش ۴۰۰ هزار تنی رو به‌رو بوده و به ۲/۶ میلیون تن رسیده است. در ادامه این سیاست‌گذاری باید گفت، زمینه اشتغال کشورهای صادرکننده، تقویت و نیروی کار داخل محروم از این امتیاز شد.

از دیگر مزیت‌های واردات دانه روغنی، تولید کنجاله و نهاده‌های دامی برای دامداری‌های

کارشناسان تا ۹۰ درصد و به گفته بعضی دیگر تا بیش از ۹۵ درصد وابستگی ارزی دارد.

سالانه کشور بین ۱/۵ تا ۱/۶ میلیون تن روغن نیاز دارد که برخی آمارها اعلام می‌کند، امسال میزان تولید به ۲/۲ میلیون تن رسیده است. این رقم بالا احتمالاً جمع حجم تولید، بار سال گذشته

سیهرغرب، گروه کشاورزی؛ نیاز سالانه کشور به کنجاله ۲/۳ میلیون تن بوده که از کشورهایی مانند برزیل، آرژانتین و هند وارد می‌شود اما امسال این عدد به ۳/۵ میلیون تن رسید.

روغن خوراکی اعم از مایع و نیمه‌جامد در حالی در کشور تولید می‌شود که به گفته برخی

سیهرغرب، گروه کشاورزی؛ سخنگوی انجمن واردکنندگان برنج با ابراز نگرانی از بلاتکلیفی

حاکم بر بازار برنج، خواستار تعیین تکلیف فوری در خصوص ارز تخصیصی برنج وارداتی شد.

برنج دومین محصول پرمصرف ایران پس از گندم است. عنوان می‌شود میزان نیاز سالانه کشور به این محصول حدود ۳/۲ میلیون تن بوده که بیش از ۲/۵ میلیون تن آن در داخل تولید می‌شود.

در تأمین امنیت غذایی خودکفایی یک مسئله است اما در ادامه تعادل قیمتی در بازار موضوع دیگر است. انحصار بازار داخل در اختیار یک بخش، ممکن است رقابت را حذف کرده و قیمت‌ها را تحت تأثیر قرار دهد؛ از این رو در کنار تولید داخل بخشی از نیازمندی کشور از طریق واردات پیگیری می‌شود.

برنج در تأمین امنیت غذایی نقش بسیاری دارد و در حالی که ذائقه مردم در شمالی و مرکزی کشور بیشتر به سمت برنج‌های تولید داخل است

وی یادآور شد: در این شرایط عدم قطعیت، سه وضعیت را به‌وجود می‌آورد؛ اگر فروش را تا

زمان تعیین تکلیف متوقف کنند، متهم به احتکار و امتناع از عرضه تلقی می‌شوند. اگر بر اساس نرخ از متفاوت به فروش برساند، مشمول گران‌فروشی و مایه‌التفاوت‌های سنگین خواهند شد. در نهایت این که چنانچه بر مبنای ارز ۲۸/۵۰۰ تومانی فعلی نیز قیمت‌گذاری کنند، تغییر احتمالی نرخ ارز در سال آینده می‌تواند خسارات سنگینی به این بخش از تجارت وارد کند.

سخنگوی انجمن واردکنندگان برنج ایران تأکید کرد: تداوم این بلاتکلیفی تبعات منفی به همراه دارد و باعث برهم خوردن عرضه و تقاضا در بازار برنج می‌شود.

منصورخاکی اظهار کرد: چنانکه در حال حاضر افزایش قیمت ۳۰ درصدی برنج ایرانی نسبت به

زمان شروع برداشت تجربه شده و حتی بعضاً برخی از دلال‌های این بازار تمایلی به فروش

ندارند. بنابراین ضروری است در این خصوص

اما در مناطق جنوبی مردم بیشتر متمایل به

مصرف برنج‌های خارجی هستند.

سخنگوی انجمن واردکنندگان برنج ایران در حوزه واردات برنج گفت: از نیمه تیر ماه تا کنون در انتظار تخصیص ارز برای برنج‌های وارد شده به کشور هستیم، در حالی که محموله‌های سنگین مربوط به ثبت سفارش‌های آذرماه نیز وارد گمرکات کشور شده‌اند.

مجیدرضا منصورخاکی، افزود: با توجه به زمان‌بر بودن فرآیند تخصیص ارز که گاهی تا ۶ ماه طول می‌کشد، پیش‌بینی می‌شود تخصیص ارز برای این محموله‌ها عملاً به سال آینده موکول شود. وی تصریح کرد: در کنار این مسئله، شائبه تغییر نرخ ارز ترجیحی و چه بسا خروج برنج از فهرست کالاهای مشمول دریافت ارز ترجیحی در سال ۱۴۰۴، سردرگمی در میان واردکنندگان این محصول مصرفی کشور به‌وجود آورده است؛ این که در برنج وارد شده را به استاندارد چه نرخ ارزی قیمت‌گذاری و عرضه کنند.

